

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

(Maandoverzicht no. 7/8 - 1972)

(Tijdvak van 1-7-1972 t/m 31 augustus 1972)

No. 1.110.898

	blz.
Toenemende druk op de CPN	1
Eenheidspolitiek op nieuwe leest	6
De CPN en de haven-CAO	9
Het pro-chinese communisme	10
Het Politiek Komitee (Polkom) van de Bond voor Dienstplichtigen	16
Joegoslavië's progressieve trekken vervagen	18

Toenemende druk op de CPN

Reeds op het 24ste partijcongres van de CPN (eind mei 1972) werd door de partijleiding, in een afzonderlijke bijeenkomst met de voorzitters van de delegaties, te kennen gegeven dat de CPN een nuchtere, zakelijke discussie wenste met de CPSU over normalisering van de betrekkingen. De partijleiding wenste van alle emotionaliteit, die onder meer door de publicaties over en weer in de discussie was gekomen, afstand te nemen. Sterker nog dan toen al het geval was, leeft op het ogenblik in de CPN-top de overtuiging, dat de CPN er op het gebied van haar internationale betrekkingen in de allereerste plaats naar moet streven om met de CPSU tot een modus vivendi te komen.

De oorzaak moet waarschijnlijk gezocht worden in de omstandigheid, dat in de afgelopen maanden de druk op de partij opnieuw is toegenomen door:

- een kritische publicatie over de CPN in het theoretisch orgaan van de CPSU, "Kommunist";
- het bezoek, dat de minister van Buitenlandse Zaken van de Sowjet-Unie aan Nederland bracht;
- de publicatie in "Communistische Notities" van een brief van de Communistische Partij van Indonesië, die "De Waarheid" blijkbaar geweigerd heeft te publiceren.

De publicatie in "Kommunist" (mei 1972) behelst een rede uit 1937 van de vroegere Komintern-secretaris G. DI, die in het Uitvoerend Comité (EKKI) ten overstaan van een CPN-delegatie werd gehouden en waarin ernstige kritiek werd gebracht op de werkwijze van de toenmalige CPN-leiding. Dit naar aanleiding van een rapport, dat door de heer DE GROOT, die toen ook al deel uitmaakte van de CPN-leiding, t.b.v. het EKKI zou zijn opgesteld. De rede van DI werd integraal afgedrukt in het juli-nummer van het, onder redactie van de dissidente pro-Russische communist F. BARUCH uitgegeven maandblad "Communistische Notities". Door "Communistische Notities" was tot overname van het artikel besloten, omdat "DI's belangwekkende en principiële analyse van zowel de situatie in het Nederland der jaren dertig als de 'ziekte' waaraan de CPN toen leed, in vele opzichten geldigheid bezit voor de huidige kwalen der CPN-leiding....."

De CPN leiding heeft het bezoek, dat de minister van Buitenlandse Zaken van de Sowjet-Unie begin juli 1972 aan Nederland bracht,

ervaren als een gebeurtenis die een anti-Sowjet-houding van de CPN ook voor haar eigen leden moeilijker aanvaardbaar maakt. De CPN-leiding had verwacht, dat men van Sowjet-zijde ter gelegenheid van het bezoek met de CPN contact zou hebben opgenomen. Meer nog dan door het uitblijven daarvan zal de partijleiding onaangenaam zijn getroffen door het feit dat de heer GROMYKO wel een onderhoud gehad heeft met leden van het hoofdbestuur van de Vereniging "Nederland-USSR". Blijkens het "Informatie-bulletin" (nr.29, dd. 13 juli 1972), dat door de Sowjet-Ambassade wekelijks wordt uitgegeven, had het onderhoud plaats op verzoek van de vereniging en werd de minister geïnformeerd "over de activiteiten van de vereniging bij het ontwikkelen van vriendschap tussen de volkeren van Nederland en de Sowjet-Unie".

De brief van de Communistische Partij van Indonesië (PKI), die door "Communistische Notities" werd overgenomen uit het internationale communistische tijdschrift "Vraagstukken van Vrede en Socialisme" (nr. 7, 1972), was gericht aan het partijbestuur van de CPN naar aanleiding van hetgeen in het Verslag van het Partijbestuur voor het 24ste congres werd gesteld met betrekking tot de geringe steun, die de PKI van andere partijen (met name van de CPSU) zou hebben ondervonden. "Met bevreemding en verbittering" heeft de PKI kennisgenomen van de betreffende passage in het Verslag, die "in feite tot doel(heeft) een wig te drijven tussen de Indonesische communisten en de gehele beweging alsmede twijfel en wantrouwen onder de Indonesische communisten te zaaien jegens de zusterpartijen". De CPN-leiding heeft aan het in de brief geuite verzoek tot publicatie in "De Waarheid" tot dusver geen gevolg gegeven.

De CPN-leiding heeft haar gedachten allaten gaan over de wijze, waarop een voorlopige schikking tussen CPN en CPSU tot stand zou moeten komen. Vast staat dat de CPN-leiding, op grond van in het verleden opgedane ervaringen, niet bereid is over deze materie met hier te lande geaccrediteerde Sowjet-functionarissen te onderhandelen. Als een gunstige aanloop tot een officieel gesprek met de CPSU beschouwt zij een informeel contact met een vooraanstaande CPSU-functionaris. Een goede gelegenheid voor zo'n informeel contact acht de CPN-leiding het feest, dat door het dagblad van de Franse Communistische partij elk jaar in september wordt georganiseerd en waar ongetwijfeld een CPSU-delegatie aanwezig zal zijn.

In het kader van de versteviging van haar onderhandelingspositie ten opzichte van de CPSU heeft de CPN-leiding haar gedachten laten gaan over de problematiek inzake de conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking. Overwogen wordt om de principiële instemming met het houden van een dergelijke conferentie (neergelegd in het Verslag van het Partijbestuur voor het 24ste congres) uit te bouwen tot een meer genuanceerd standpunt, opdat de eventuele inzet van de CPN ten behoeve van de internationale communistische campagne voor de resultaten van die conferentie, als onderhandelingsobject zal kunnen fungeren bij de besprekingen over normalisering van de betrekkingen met de CPSU.

Deelname van de CPN aan een Vietnamconferentie in Parijs

In "De Waarheid" van 31 juli 1972 verscheen een Verklaring van het Dagelijks Bestuur van de CPN over "het optreden van de Amerikaanse imperialisten in Vietnam". In de Verklaring wordt opgeroepen tot het uitoefenen van massale druk op de Nederlandse regering opdat deze in Washington stopzetting van de bombardementen zal eisen.

De leiding van de CPN werd tot de Verklaring geïnspireerd door de conferentie die op 27 juli 1972 in Parijs werd gehouden en waar bijna alle Europese communistische partijen waren vertegenwoordigd. Ook de CPN had aan de uitnodiging tot deelname gehoor gegeven, zij het dat haar vertegenwoordiger, het partijbestuurslid A. de LE, slechts als waarnemer mocht optreden en derhalve geen mandaat had om een gemeenschappelijke verklaring of een communiqué mede te ondertekenen. De partijleiding heeft achteraf met voldoening vastgesteld dat zij terecht slechts door een waarnemer was vertegenwoordigd. Uit het verslag van de ervaringen van de heer De LE concludeerde zij namelijk, dat de conferentie in de eerste plaats moest worden gezien als een internationale communistische bijeenkomst, waarvan de Aziatische partijen werden buitengesloten en voor het bijeenroepen waarvan de Vietnamese kwestie slechts als voorwendsel was gebruikt. Als een aanwijzing daarvoor werd beschouwd de anti-Chinese teneur in verschillende redevoeringen. In de besloten vergaderingen, waartoe de heer De LE als waarnemer niet werd toegelaten, zouden de in Tsjecho-Slowakije gevoerde politieke processen het belangrijkste onderwerp van bespreking zijn geweest.

Om echter het mogelijke verwijt, dat de CPN zich zou onttrekken aan de internationale communistische solidariteit inzake Vietnam, te ontkrachten, was de CPN-leiding wel verplicht in een eigen verklaring aan die solidariteit uitdrukking te geven.

De heer DE LE heeft van zijn aanwezigheid in Parijs gebruik gemaakt om enige vraaggesprekken te voeren naar aanleiding van de tot stand gekomen samenwerking tussen Franse socialisten en communisten. Een weergave van deze interviews is te vinden in "De Waarheid" van 4 en 5 augustus 1972. Hij heeft voorts persoonlijk contact opgenomen met de in Parijs verblijvende Noord-Vietnamezen en van hen de verzekering gekregen, dat de politieke en materiële steun vanuit Nederland zeer op prijs werd gesteld.

Besprekingen tussen de CPN en de Communistische Partij van Frankrijk

Op 26 juli 1972 werden door een vertegenwoordiging van de CPN, waaronder de heer DE GROOT, in Amsterdam besprekingen gevoerd met de heer R.GU, lid van het politiek bureau van de Communistische Partij van Frankrijk. De wens daartoe was enkele weken tevoren door de Franse partij kenbaar gemaakt.

Drie onderwerpen zouden bij de besprekingen een centrale plaats hebben ingenomen:

- de deelname van de CPN aan de conferentie van Europese Communistische partijen over Vietnam in Parijs op 27 juli 1972;
- de houding van de CPN ten aanzien van een conferentie van de communistische partijen uit de landen van de EEG;
- het regeerakkoord tussen de Franse socialisten en communisten.

Met betrekking tot deelname aan de conferentie in Parijs was door de CPN reeds in principe besloten een waarnemer aanwezig te doen zijn. De verzekeringen van de heer GU inzake het open en on-dubbelzinnig karakter van de conferentie hebben - zo dat al de bedoeling van het bezoek van de heer GU geweest mocht zijn - niet geleid tot het verstrekken van een uitgebreider mandaat aan de heer DE LE.

Het polsen van de CPN-leiding omtrent een begin oktober 1972 te houden conferentie van communistische partijen uit de landen van de EEG, was waarschijnlijk de belangrijkste reden voor het bezoek van de heer GU. De CPN-leiding heeft zich reeds vrij kort na de

conferentie van Londen (januari 1971), die eveneens aan de EEG-problematiek was gewijd, uitgesproken voor het regelmatig houden van dergelijke bijeenkomsten. Contacten met de communistische partijen van Spanje en Noorwegen (respectievelijk in maart 1971 en juni 1971) leerden dat ook deze partijen door dergelijke bijeenkomsten wel gesteund waren, doch dat eventuele initiatieven in die richting zouden afstuiten op tegenstand van de CPSU. De CPN-leiding, die zich erover verwonderde dat de CPSU nu blijkbaar wel haar fiat had gegeven, heeft zich bereid verklaard aan de geplande conferentie deel te nemen. Aan de Franse communistische partij werd in overweging gegeven om - ten einde - optimale resultaten te garanderen - een soort voorconferentie van de belangrijkste partijen (waaronder de CPN) te beleggen om vorm en inhoud van de conferentie vast te leggen.

Dat de tussen de Franse socialisten en communisten tot stand gekomen samenwerking onderwerp van bespreking heeft uitgemaakt, zal wel met name te danken zijn aan de grote interesse die van CPN-zijde voor dit onderwerp bestaat. In "De Waarheid" werd uitgebreid aandacht aan deze ontwikkelingen besteed. De CPN-leiding is van oordeel dat er belangrijke parallellen bestaan tussen de situatie in Frankrijk en in Nederland en heeft aan het succes van de Franse partij gunstige perspectieven ontleent voor "progressieve" samenwerking in Nederland.

* * *

Eenheidspolitiek op nieuwe leest

De in Frankrijk tot stand gekomen samenwerking tussen socialisten en communisten en het uitzicht op spoedige verkiezingen voor de Tweede Kamer waren voor de CPN-leiding aanleiding zich te bezinnen op mogelijkheden om de eenheidspolitiek in Nederland meer gestalte te geven. De CPN-leiding heeft zich bij het vaststellen van de strategie voor de nabije toekomst vooral laten leiden door de gedachte dat de huidige stagnatie in de partij-organisatie doorbroken kan worden indien de CPN op een of andere wijze bij de regering is betrokken. Een en ander heeft geresulteerd in een manifest, dat op 1 september 1972 onder de titel: "Voor een beter bestaan!" in "De Waarheid" werd gepubliceerd.

Kernthema van het manifest is de stelling, dat "in Nederland een nieuwe regeringsmacht gevormd (moet) worden, waarvan socialisten en communisten de spil vormen, in samenwerking met alle democraten en progressieve gelovigen, en steunende op het NVV als vakcentrale". Dit betekent dat de CPN is afgestapt van de tot dusverre gehanteerde formule dat elke regering, die bereid was zich in te zetten voor realisering van het door de CPN opgestelde beperkte pakket van eisen, op de parlementaire steun van de CPN kon rekenen.

De CPN acht de tijd gekomen, dat de "progressieve meerderheid onder het volk" en de "actieve samenwerking van socialisten en communisten", die reeds op vele terreinen tot stand gekomen is, in de regering tot gelding worden gebracht. Als voornaamste obstakel voor een dergelijke "progressieve regeringsmacht" wordt beschouwd "de stroming-Den UYL" in de P.v.d.A., die de regering-BIESHEUVEL zou willen vervangen door een "rooms-roze coalitie" en samenwerking met de CPN afwijst. De terugkeer naar een "rooms-roze coalitie" zou volgens het manifest tot consequentie hebben dat de P.v.d.A. afstand zal nemen van de progressieve standpunten, die zij met betrekking tot vele kwesties heeft ingenomen. Het afwijzen van samenwerking met de CPN geschiedt volgens het manifest op grond van argumenten uit de periode van de koude oorlog, waarbij de CPN verantwoordelijk gesteld wordt voor "revisionistische misdragingen en fouten in socialistische landen van Oost-Europa". Het gebruik van deze argumenten wordt "misleidend" genoemd "aangezien de CPN een der eerste communistische partijen van West-Europa is geweest, die zich daar met nadruk en ook in haar praktische optreden van

heeft gedistancieerd".

Analoog aan haar afwijzing van een samenwerkingsverband tussen de P.v.d.A. en andere partijen dan de CPN, keert de CPN zich ook - zij het in het manifest niet met zoveel woorden - tegen de discussies over een federatie van het NVV met andere vakcentrales. De argumenten, die voor deze opvatting worden aangevoerd, komen er op neer, dat door de CPN gevreesd wordt dat een federatieve samenwerking met confessionele vakcentrales de strijdbaarheid van het NVV zou aantasten en de communistische invloed op het bedrijfsleven zou kunnen doen verminderen.

De CPN-leiding heeft zich bij het vaststellen van deze nieuwe lijn in de eenheidspolitiek, behalve door haar overtuiging dat er in Nederland reeds een meerderheid voor een "progressieve" regering zou bestaan, ook laten leiden door de verwachting, dat de komende verkiezingen een belangrijke verschuiving naar "links" te zien zullen geven, als gevolg van het stemgedrag van de voor het eerst naar de stembus gaande jonge kiezers. Verschillende partijbestuurders hebben de verwachting uitgesproken, dat de CPN tenminste acht zetels in de Tweede Kamer zal behalen. Voorts is de CPN-leiding de overtuiging toegedaan dat in de P.v.d.A. en in de confessionele partijen een belangrijke stroming bestaat, die een "rooms-roze coalitie" afwijst en een regering op socialistische grondslag voorstaat.

Hoewel door de partijleiding als een rigoureuze ombuiging van het beleid gepresenteerd, houdt de nieuwe politieke lijn in de praktijk waarschijnlijk een verdergaande aanpassing in aan heersende politieke opvattingen. Zo heeft de partijleiding haar standpunten ten aanzien van supra-nationale instellingen als EEG en NAVO aangepast, in die zin dat de vroegere eis tot uitreden van Nederland uit deze organisaties als politiek niet-haalbaar op de achtergrond is geschoven, om daardoor gemakkelijker door andere partijen te worden geaccepteerd als een politieke machtsfactor, die mede de grote lijn van het politieke beleid in Nederland moet kunnen bepalen. Met betrekking tot EEG en NAVO wordt nu door de CPN een politiek voorgestaan die een zo groot mogelijke nationale onafhankelijkheid garandeert. Ook de felle veroordeling van de in Tsjechoslowakije gevoerde politieke processen ("De Waarheid" van 5 augustus 1972) werd waarschijnlijk

mede ingegeven door de wens om een eventuele weigering van andere partijen om de CPN als volwaardige gesprekspartner te accepteren op grond van zogenaamde "koude oorlogs-argumenten", bij voorbaat te ontkrachten.

* * *

De CPN heeft in de afgelopen jaren veel moeite gedaan om haar positie te versterken. Dit is vooral te zien aan de groei van haar ledenaantal en aan de uitbreiding van haar activiteiten. De CPN heeft zich niet alleen bezig gehouden met de klassieke communistische activiteiten, maar heeft ook aandacht besteed aan de ontwikkeling van nieuwe vormen van politieke actie. Dit heeft haar geholpen om een breder publiek te bereiken en haar invloed te vergroten. Het is belangrijk om te erkennen dat de CPN in deze jaren een aanzienlijke vooruitgang heeft gemaakt. Dit is vooral te danken aan de inzet van haar leden en aan de steun van haar sympathisanten. Het is de hoop dat de CPN deze positieve trend zal blijven voortzetten en dat zij in de toekomst nog meer bijdragen kan leveren aan de Nederlandse samenleving.

De CPN en de haven-CAO

Reeds in begin juni, ten tijde van het ontslag van 22 havenarbeiders van het Amsterdamse Havenbedrijf, werd door de CPN in de bedrijfskrant voor de haven het eisenprogramma gepubliceerd tegen de "reeks nieuwe verslechtingen die de regering BIESHEUVEL-DREES heeft aangekondigd". In verband met besprekingen ten behoeve van een mogelijke verbetering van de haven-CAO per 1 juli werd van CPN-zijde een loonsverhoging van f 25,- geëist en verder pensionering op 60-jarige leeftijd met behoud van loon, volledige ploegensterkte in de CAO vastgelegd, vier weken vakantie, volledige werkgelegenheid, een 37½ urige werkweek en één CAO voor zowel de Amsterdamse als de Rotterdamse haven.

Gesteld werd dat de arbeiders en het NBV/NVV met kracht dienden op te treden teneinde inwilliging van de gestelde eisen af te dwingen.

Het afbreken van het overleg over een eventuele looncorrectie per 1 juli werd een onaanvaardbare zaak genoemd, temeer omdat het voorstel van de vakorganisaties, naar het oordeel van de CPN-leiding, beduidend lager was dan op de bondsvergaderingen in het begin van het jaar in het vooruitzicht zou zijn gesteld. De havenarbeiders, die naar haar mening als proefkonijnen dreigden te worden gebruikt voor de loonmatigingspolitiek, moesten daarom - samen met de vakbonden - de actie organiseren om de minimale eis van 2 % loonsverhoging te realiseren.

Bundeling van alle krachten in per bedrijf te formeren strijdleidingen en de vorming van een gezamenlijk strijdfonds werd noodzakelijk geacht. Met verwijzing naar het succes van de metaalstaking in februari van dit jaar, werd gesteld dat de tijd van actie nu gekomen was en dat langer afwachten de loonachterstand nog groter zou maken dan ze reeds was.

Veel verder dan deze "papieren" inmenging in de actie van de havenarbeiders is de CPN niet gekomen. De invloed daarvan op het ontstaan en verloop van de korte stakingsactie in de Amsterdamse haven op 24 en 25 augustus kon niet concreet worden vastgesteld.

De uiteindelijk overeengekomen reële loonsverbetering betekende, blijkens een publicatie in het dagblad "De Waarheid", een nederlaag voor degenen die de z.g. "nullijn" propageren en een aansporing voor alle arbeiders om de strijd voor loonsverbetering te beginnen en een "sociaal contract", op basis van de nullijn af te wijzen.

Het pro-chinese communisme

In Nederland opereren een zestal organisaties die het communisme, gebaseerd op de theorieën van MARX en LENIN en uitgewerkt door STALIN en MAO TSE TONG, willen verbreiden onder de massa in Nederland en die met behulp daarvan het kapitalistische maatschappij-systeem willen bestrijden en via een gewelddadige revolutionaire omwenteling willen vervangen door de socialistische maatschappij.

KPN/ML

De grootste van die organisaties is de Kommunistische Partij Nederland Marxistisch Leninistisch (KPN/ML), die naar schatting circa 200 leden heeft, verdeeld over 16 afdelingen en een tiental afdelingen-in-opbouw. De grootste en centrale afdeling is die in Nijmegen, waar tevens het partijsecretariaat is gevestigd. De KPN/ML is eind 1971 voortgekomen uit de voormalige Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland (KEN), die, via MLCN (Marxistisch-Leninistisch Centrum Nederland), gevormd is door uit de CPN geroyeerde aanhangers van het pro-chinese communisme.

De KPN/ML heeft vooral veel aanhang gevonden onder de jongeren en studenten, welke laatsten aanvankelijk verplicht waren hun studie te beëindigen en als arbeider in fabrieken en bedrijven een werkkring te zoeken. De partij verlangt de volledige inzet van haar leden voor het partijwerk en schroomt niet de weinig actieve leden als partijlid te schrappen. De KPN/ML heeft een sterk centralistische organisatievorm en er bestaat een directe ondergeschiktheid van de afdelingen aan het Centraal Comité, waarin de leidende figuren de heren J.A.C. van 't HO, D. MO en P.J. van ZO zijn. Onder verantwoordelijkheid van het Centraal Comité geeft de partij een blad uit ("DE TRIBUNE"), dat grotendeels via straat-colportage verkocht wordt en dat een oplage zou hebben van ca 1500 stuks.

De activiteiten naar buiten toe worden niet door de KPN/ML zelf, maar door haar nevenorganisaties georganiseerd. Deze organisaties - Arbeidersmacht, Bond van Huurders en Woningzoekenden (BHW), Marxistisch Leninistische Studentenbond (MLS) en Marxistisch Leninistische Jeugd (MLJ) - treden in de acties op als zelfstandige organisaties met een eigen blad, maar zij staan rechtstreeks onder leiding van het Centraal Comité van de KPN/ML. De nevenorganisaties zijn verder vooral bedoeld als opvangcentra voor potentiële KPN/ML-leden, die in die organisaties hun eerste ervaringen opdoen met en scholing ontvangen in de theorieën van het marxisme-leninisme.

Teneinde een zo groot mogelijke invloed op het maatschappelijk gebeuren te verkrijgen moeten de hulporganisaties uitgroeien tot grote massa-organisaties, waarin in feite alleen de BHW en de MLS - gedeeltelijk - geslaagd zijn. De BHW heeft vooral geprofiteerd van de onvrede die in de arbeidersbuurten in de grote steden bestaat tegen de doorgevoerde huurmaatregelen en zou thans circa 12.000 vaste lezers hebben van haar orgaan.

In enkele steden is ook de MLS erin geslaagd enige aanhang en invloed te verkrijgen, met name in Nijmegen.

De organisatie van "Arbeidersmacht" als een oppositionele "rode vakbond" schijnt te zijn uitgelopen op een mislukking, enerzijds omdat contacten met arbeiders slechts in geringe mate tot stand kwamen, anderzijds doordat de studenten die een baan hadden gezocht in de fabrieken, het werk dat zij daar moesten verrichten niet konden volhouden. Sinds mei van dit jaar is het blad "Arbeidersmacht" opgegaan in het centraal orgaan van de KPN/ML, "de Tribune". Volledig mislukt lijkt ook de organisatie van de MLJ en recentelijk zou gesproken zijn over de formele opheffing van de organisatie, waarvan hoegenaamd geen activiteiten zijn uitgegaan.

KEN (m.l.)

Sinds de afsplitsing van de KPN/ML heeft de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland (marxistisch-leninistisch) zich voornamelijk georiënteerd op de opbouw van de organisatie. De KEN (m.l.), die thans nog ca 50 leden telt, meende dat de enige mogelijkheid om tot intensief contact met de massa te komen was het opbouwen van kommunistische cellen in de bedrijven, op universiteiten en in de buurten. Evenals de KPN/ML recruteert de KEN (m.l.) haar leden voornamelijk uit de radicale studentenkringen, waarbij zij echter het "arbeiderisme" van de KPN/ML, dat de studenten dwingt hun studie op te geven en als arbeider te werken, nadrukkelijk verwerpt. De KEN (m.l.) meent juist dat het noodzakelijk is naast arbeiders studenten en andere min of meer intellectuelen in de groep op te nemen teneinde een juiste theoretische toepassing van de leer van het marxisme-leninisme op de praktijksituatie mogelijk te maken. Zelfs stelt zij dat het noodzakelijk is de arbeiders regelmatig van het arbeidsproces vrij te stellen teneinde ze theoretisch bij te scholen en om uit te rusten van de uitputtende uitbuiting die ze ondervinden.

Van het congres in eind 1971 af tot aan het tweede congres van de KEN (m.l.) in juni van dit jaar, is er binnen de beweging gediscussieerd

over de noodzakelijkheid om tot de bolsjewistische - organisatiestructuur te komen en over het vaststellen van de weg waarlangs de omvorming van de organisatie het beste kon plaatsvinden. Door het landelijk kollektief van de KEN (m.l.) werd daartoe een prioriteiten-schema opgesteld, dat op het congres werd aangenomen. Belangrijke punten in het prioriteiten-schema zijn: de opbouw van het bedrijfswerk, het opstellen van een Voorlopig Program, de opbouw en uitbouw van de studentenorganisatie (de Kommunistische Studentenbond - KSB) en het verzorgen van de uitgave van het centraal orgaan de "Rode Tribune".

Ten aanzien van de opbouw van het bedrijfswerk is bepaald dat de belangrijkste prioriteit is het opbouwen van de afdeling Rotterdam, omdat daar, in havens en metaalindustrie, veel arbeiders werkzaam zijn. Daartoe zijn enkele leden van de KEN (m.l.) uit Tilburg verhuisd naar Rotterdam. Sinds de KEN (m.l.) in Rotterdam verder uiteengevallen is zijn de meeste leden in Tilburg woonachtig, waar men zich voornamelijk inzet voor verdere uitbouw van de KSB.

De organisatie van de activiteiten is in handen gegeven van landelijke bureaus, die straks, als de bolsjewistische cellenstructuur volledig is doorgevoerd, leiding moeten geven aan de cellen die op het werkterrein van het bureau gevormd zijn. Gevormd zijn reeds het landelijk bedrijfswerkbureau en het landelijk studentenwerkbureau; de leden van de landelijke bureaus hebben zitting in het landelijk kollektief van de KEN (m.l.). In een landelijk bureau hebben tenminste drie secretarissen zitting, die verantwoordelijk zijn voor de organisatie, de scholing en de agitatie/propaganda. Daarnaast kunnen voor speciale taken meerdere secretarissen worden ingezet. Deze organisatievorm verdient - zo meent men - de voorkeur boven de eenhoofdige leiding (die er eerst was) omdat het werk verricht kan worden door gespecialiseerde krachten die van andere partijtaken zijn vrijgesteld, waardoor betere resultaten moeten worden geboekt.

Door de bedrijfswerkgroep van de KEN (m.l.) wordt in de havens van Rotterdam en Amsterdam een onregelmatig verschijnend pamflet uitgegeven onder de naam "Havenkoerier". De KSB geeft een blad uit onder de naam "Rode Studentenpers".

Groep Rotterdam m.l.

Op 31 maart 1972 trad een grote groep Rotterdamse arbeiders uit de KEN (m.l.) omdat zij het niet eens waren met de door te voeren organisatievorm van de KEN (m.l.) en de consequenties daarvan: het beëindigen van

het buurtwerk. De groep, die buiten Rotterdam nauwelijks enige aanhang wist te verkrijgen voor haar standpunten, besloot zelfstandig door te gaan met het werk in buurtcomité's, dat vooral gericht is tegen de huurharmonisatie en ijvert voor verbetering van de woonomstandigheden in de arbeiderswijken.

MLPN

De Marxistisch-Leninistische Partij Nederland is een illegaal opererende partij, die opgebouwd is volgens het cellenprincipe. Het aantal leden is betrekkelijk klein. Door de partij wordt een maandelijkse periodiek uitgegeven onder de naam "de Kommunist", dat een oplage heeft van circa 1000 stuks. De MLPN onderhoudt o.a. goede betrekkingen met de Albanese Arbeiderspartij, hetgeen geleid heeft tot de oprichting van een "Stichting Nederland-Albanië". Deze stichting stelt zich ten doel meer bekendheid te geven aan Albanië, door de organisatie van reizen naar dat land en het bemiddelen bij culturele uitwisselingen.

BNML

Op een eind mei 1972 gehouden congres van de Bond van Nederlandse Marxisten-Leninisten (voortgekomen uit de groep rondom het blad "de Rode Vlag") werd besloten een organisatorische eenheid te vormen met de Rode Jeugd m.l., een afsplitsing van de Rode Jeugd (die eerder uit de "Rode-Vlag-groep" is ontstaan). Dit gedeelte van de Rode Jeugd dat tot een fusie met de BNML is gekomen zet zich af tegen het terroristische geweld dat gedurende de laatste jaren door de Rode Jeugd werd gepredikt, omdat dat de kommunisten als progressieve minderheid dreigde te isoleren van de meerderheid van het volk, dat de gewelddadigheden niet begreep en veroordeelde.

De nieuwe organisatie, die eveneens BNML heet en waarin de Rode Jeugd m.l. als jongerenorganisatie fungeert, telt thans ongeveer 40 leden en heeft als centraal orgaan het blad "De Rode Vlag", dat maandelijks verschijnt. Beide organisaties erkennen het als een noodzakelijkheid dat de voorhoede van de arbeidersklasse georganiseerd wordt volgens het bolsjewistische organisatie-principe en op basis van het democratisch-centralisme. Zij streven in het belang van de vestiging van het socialisme in Nederland naar eenheid van alle marxisten-leninisten in een werkelijk marxistisch-leninistische

partij. Samenwerking met de KPN/ML en de MLPN wordt bij voorbaat reeds uitgesloten, omdat die beide organisaties zich nu reeds beschouwen als de kommunistische partij in Nederland. Samenwerking - en zelfs organisatorische eenheid - met de KEN (m.l.) wordt door de BNML op niet al te lange termijn voor mogelijk en zeer reëel gehouden.

Rode Jeugd

"Wij zitten hier (in Nederland) in een destructieve fase en de situatie eist van ons dat wij alle middelen zonder voorbehoud gebruiken om ons doel, in deze fase de chaotisering van het kapitalisme, te bereiken. Bedrog, intimidatie, sabotage, vernietiging van levens, list, enz. zijn hiervoor de noodzakelijke middelen." Aldus Henk WUBBEN, de landelijk voorzitter van de maoïstisch getinte Rode Jeugd, medio 1971 in een intern discussiestuk, dat een keerpunt betekende in de ontwikkeling van deze organisatie.

In dit artikel namelijk koos WUBBEN voor het gebruik van geweld in de huidige politieke situatie in Nederland, hetgeen bij een aantal R.J.-leden in slechte aarde viel en werd gekenschetst als "avonturisme en revolutionair ongeduld". Hierdoor ontstond er een conflict, dat uiteindelijk leidde tot een scheuring en de oprichting van een nieuwe groep onder de naam Rode Jeugd (m.l.), welke inmiddels is gefuseerd met de BNML (zie boven).

De overgebleven kern van de R.J. koos voor de "stadsguerrilla" en besloot haar organisatie aan de eisen daarvan aan te passen. Dit hield in, dat de afdelingen hun grote zelfstandigheid - zowel organisatorisch als t.a.v. het plannen en uitvoeren van acties - zouden behouden. Er zou echter een splitsing worden gemaakt tussen een legaal en illegaal deel van zo'n afdeling, waarbij dat illegale deel volgens het bekende bolsjewistische cellen-systeem zou worden opgebouwd en belast zou worden met het uitvoeren van gewelddadige acties. Het legale deel zou zich in hoofdzaak gaan bezighouden met werving van nieuwe leden, scholing en pamflettenacties, waarbij de meest actieven geobserveerd kunnen worden op hun geschiktheid voor illegaal werk.

Er zijn tekenen die er op wijzen, dat men in een aantal steden (bv. Amsterdam en Eindhoven) doende is deze nieuwe organisatievorm te

realiseren. Deze hergroepering is er wellicht tevens de oorzaak van, dat er de laatste maanden vrijwel geen acties zijn ondernomen, tenzij wellicht nog eens zal blijken, dat de (tot nu-toe) 7 aanslagen op Philips dit jaar (mede) het werk waren van de Rode Jeugd. Hiervoor zijn namelijk wel enige aanwijzingen beschikbaar, doch deze zijn nog te summier om er definitieve conclusies uit te trekken.

Enkele van deze aanwijzingen zijn te vinden in het onlangs verschenen eerste deel van een serie "Rode Jeugd Cahiers" over de stadsguerrilla, dat wel eens de ouverture zou kunnen zijn voor een nieuw "geweld-seizoen".

In dit cahier staat onder meer een interview met een lid van de Aktiegroep "Philips Griekenland" (welke in februari j.l. de aanslag op het Evoluon claimde), waaruit blijkt dat er nauwe contacten zijn tussen deze groep en de Rode Jeugd en waarin nieuwe acties tegen Philips en tegen leden van de Raad van Bestuur worden aangekondigd.

Tevens wordt in hetzelfde blad op een zodanige wijze over het Revolutionair Volksverzet Nederland (claimde de verantwoordelijkheid voor aanslagen op kantoor Turkish Airlines en de Amerikaanse Bibliotheek; beide te Amsterdam) geschreven, dat de conclusie gerechtvaardigd lijkt, dat de Rode Jeugd tenminste over zeer goede contacten met ook deze "organisatie" beschikt.

Het Politiek Komitee (Polkom) van de Bond voor Dienstplichtigen.

Samenstelling

Tijdens het strategieweekend van de Bond voor Dienstplichtigen in juni 1972 werd besloten tot een nieuwe samenstelling van het Polkom*). Regionale vertegenwoordiging bleek geen garantie voor een optimaal functioneren van het beleidsorgaan van de Bond; het duurde zelfs te lang zo werd gezegd, voordat alle Polkomleden voldoende geschoold waren om als gelijkwaardige gesprekspartners over voor de Bond belangrijke zaken te kunnen discussiëren. Derhalve werd overeengekomen dat het nieuwe Polkom zou bestaan uit zonder meer de meest capabele personen die aan de volgende criteria voldeden:

- een Polkom-lid moet politieke ervaring hebben;
- een Polkom-lid moet aan de basis (d.w.z. in de afdelingen) hebben gewerkt of nog werken;
- een Polkom-lid moet beschikken over theoretisch en praktisch inzicht;
- een Polkom-lid moet minstens 4 maanden lid zijn van de Bond.

Tijdens een landelijke verkiezingsvergadering medio juli 1972 bleken de volgende zes personen aan deze eisen te voldoen en werden bijgevolg opgenomen in het nieuwe Polkom: H. AL (25), B. DAJ (24), A.M. FL (23), E.P. van der HO (22), P.H. KR (24) en W.A.C. SC (25).

Taken en Taakverdeling

Op de vergadering in juli werden ook de taken van het Polkom nog eens nader onderzocht en als volgt geformuleerd:

- het Polkom geeft richtlijnen en is verantwoordelijk voor het politiek voorbereiden van verschillende zaken;
- het Polkom houdt contrôle op de uitvoerende taak van het algemeen secretariaat van de witte BVD, doch
- houdt zich niet te veel bezig met de daadwerkelijke uitvoering;
- leden van het Polkom moeten landelijke, regio-, soldaten- en algemeen secretariaatsvergaderingen bijwonen, waardoor het politiek niveau tussen het Polkom en de afdelingen niet te ver uit elkaar

*) Zie voor de totstandkoming van het Polkom MO 2 - 1972.

komt te liggen.

Teneinde dit nieuwe Polkom zo efficiënt mogelijk te kunnen laten fungeren als het orgaan van de bond, is de volgende taakverdeling doorgevoerd:

Per vergadering wordt een notulist aangewezen. De regio's Noord, Oost, Zuid en Randstad zijn respectievelijk toegewezen aan Ben DA, Hans AL, Fons FL en Wim SC. Van allen, in het bijzonder Eric van der HO en Peter KR, wordt verwacht dat zij zich inzetten voor de landelijke soldaten-vergadering. Ben DA en Hans AL zijn bovendien belast met de coördinatie tussen algemeen secretariaat en Polkom.

W.BVD - VVDM

Omdat het ledental van de "Witte" BVD nog te klein is om als zelfstandige groepering binnen de krijgsmacht concessies te kunnen afdwingen, ziet de Bond zich genoodzaakt in de VVDM te werken. Daarbij beperkt de Bond zich nog hoofdzakelijk tot infiltratie van de VVDM-afdelingen, die als gevolg van de recente ontwikkelingen binnen deze vereniging een grotere autonomie hebben verkregen. De drang uitgeoefend door de afdelingen op het Hoofdbestuur van de VVDM, is mede van invloed op het beleid en de activiteiten van deze vereniging. Het zal dus afhangen van de geaardheid en sterkte van een VVDM-afdelingsbestuur, of een dergelijke VVDM-afdeling haar VVDM-karakter kan handhaven, of zich zal laten verleiden tot een BVD-koers.

JOEGOSLAVIË'S PROGRESSIEVE TREKKEN VERVAGEN

Politieke processen

De situatie in Joegoslavië wordt de laatste maanden gekenmerkt door een fenomeen dat zich in dit land al geruime tijd niet meer heeft voorgedaan. Er vinden voortdurend politieke processen plaats die, eerst aarzelend, daarna in toenemende mate, zijn begonnen sinds de uitbarsting van nationalisme in de deelrepubliek Kroatië eind vorig jaar tot een binnenlandse crisis leidde.

Het is moeilijk de omvang die de repressiegolf inmiddels aangenomen heeft, cijfermatig precies vast te stellen. Maar het is een onmiskenbaar feit dat het aantal politieke processen in Joegoslavië aanzienlijk groter is dan in Tsjechoslowakije, dat door hetzelfde verschijnsel veel meer in de belangstelling staat. Ook de strafmaat doet in het algemeen niet onder voor die in Tsjechoslowakije, terwijl eveneens de twijfelachtige geur aanwezig is die om dergelijke processen pleegt te hangen. Dat laatste komt tot uiting in het geforceerde van de beschuldigingen en in de druk die door politieke leiders op de rechters wordt uitgeoefend om toch vooral streng op te treden. Wat het eerste betreft, voor het gerecht gedaagden zien zich al snel beschuldigd van kontakten met buitenlandse extremisten, pogingen de eenheid van het land te ondermijnen, samenzwering tot onverwerping van het bewind - beschuldigingen die vaak in geen enkele verhouding staan tot de gewraakte activiteit van de beklaagden. Voor wat betreft het tweede is het voldoende de opmerking van president TITO te citeren dat de rechters moeten leren zich niet aan de wet vast te houden "zoals een dronkelap zich aan een heg vasthoudt". Een commentator merkte dan ook niet geheel ten onrechte op dat de processen in Joegoslavië die in Tsjechoslowakije mogelijk nog in betekenis overtreffen. Immers kan men in het geval Tsjechoslowakije spreken van de bevestiging van een oude vrees, voor wat betreft Joegoslavië moet men konkluderen tot een verslechtering van het tot nu toe liberale klimaat. Een groep Kroatische intellectuelen in het buitenland stelde het in een open brief in Le Monde nog anders en tegelijk scherper: de maatregelen in Kroatië gaan steeds meer op die in Tsjechoslowakije lijken.

Toch is tegenover dit in één adem noemen van Joegoslavië en Tsjechoslowakije genuanceerdheid en kritische zin op z'n plaats.

Joegoslavië's interne situatie onderscheidt zich duidelijk van de toestand in de Sowjet-satelliet en de processen die in TITO's land plaatsvinden, missen een aantal kenmerken die juist de donkerste zijden uitmaken van wat als politiek proces bekend staat. Ze zijn niet geensceneerd, de pers, ook de buitenlandse, wordt toegelaten en er zijn geen aanwijzingen dat met de rechten van de beklaagden wordt gesold. Integendeel, de verdediging kan zonodig in de aanval gaan en daarbij is succes niet bij voorbaat uitgesloten. Zo werden bijv. in het proces tegen de voormalige Kroatische studentenleiders*) bepaalde verzoeken van de verdediging m.b.t. de procesgang ingewilligd en bovendien bleek het mogelijk dat een van de beklaagden zijn advocaat door een andere liet vervangen omdat hij niet tevreden was over diens optreden.

Er is nog een ander punt van belang, dat te maken heeft met de geforceerdheid van de beschuldigingen. Nationalisme - steeds de inzet bij de processen - is in Joegoslavië niet zo maar iets onschadelijks. Het is per definitie een verdelend element omdat het niet om een Joegoslavisch, een "federaal" nationalisme gaat maar om verschillende nationalismen (een Kroatisch, Servisch, Albanees enz.) waartussen scherpe tegenstellingen bestonden en voor een deel nog bestaan. Maar al te veel inwoners van Joegoslavië herinneren zich nog dat het overgrote deel van de slachtoffers in W.O.II niet in de strijd tegen de Duitsers viel maar in onderlinge strijd waarbij vooral de tegenstelling Kroaten-Serven een rol speelde.

Het manipuleren van het nationalisme als factor in de politiek - zoals de Kroatische leiders vorig jaar deden - kan in een multinationale staat als Joegoslavië daarom gemakkelijk tot spelen met een destructief element worden. In Kroatië was vorig jaar dan ook niet slechts sprake van een vredig nationaal reveil, het herlevend nationalisme uitte zich in verhitte parolen en richtte zich tegen andere nationale groepen in Kroatië. Zelfs Le Monde sprak in dit verband van nationalistische "terreur" tegen niet-Kroaten.

Daar komt nog bij dat in het buitenland de rechts-extremistische Ustashi-beweging bestaat (gevormd door sinds W.O.II uitgeweken Kroaten)

*) Dit proces is een van de belangrijkste die er aan de orde zijn. Er was toen dit stuk werd afgesloten, nog geen uitspraak gedaan.

die streeft naar een van Joegoslavië losstaand Kroatië. Deze beweging kan bovendien door de weinig strenge grenskontrolle gemakkelijk kontakten in Kroatië leggen. Wat men nu over de al dan niet geringe betekenis van de Ustahi's zeggen kan, feit is dat de beweging beslist niet passief is en bij haar activiteiten geweld niet schuwt. Vooral in het begin van dit jaar vonden er in Joegoslavië diverse bomaanslagen plaats, m.n. op krantengebouwen. Verder verongelukte er, eveneens tengevolge van een bomaanslag, een Joegoslavisch passagiersvliegtuig. Daarbij kwamen 33 mensen om maar wat in dit verband vooral moet worden vermeld is dat de daders het met deze aanslag hadden gemunt op de Joegoslavische premier BI . Zij bleken nl. in de overigens onjuiste mening te verkeren dat deze aan boord van het toestel was. Als klap op de vuurpijl tenslotte drong in juli een groep USTASHI-guerrillastrijders het land binnen om de opstand tegen het bewind van TITO te beginnen. Wanneer men deze omstandigheden in ogenschouw neemt, zal men tot de slotsom komen dat de politieke achtergrond van de nu gevoerde processen niet slechts gevormd wordt door doelbewust opgeroepen, imaginaire bedreigingen.

Conservatieve element versterkt

Het punt is echter dat in de sfeer van "krachtig optreden tegen dreigend gevaar" de positie van de conservatieven en dogmatici, die niet alleen tegen het nationalisme zijn, maar ook tegen de meer progressieve trekken in de Joegoslavische ontwikkeling, is versterkt. Twee gevallen moeten hier ter illustratie worden genoemd: de veroordeling van de Belgradose hoogleraar DJ en de in beslagname van het laatste nummer van PRAXIS, het ook internationaal gerenommeerde filosofisch-sociologische tijdschrift.

DJ , die niet minder dan twee jaar gevangenisstraf kreeg, werd o.m. beschuldigd van "nationalistische propaganda". Wat hij in werkelijkheid had gedaan, was het maken van een reeks kritische opmerkingen over de vorig jaar gerealiseerde grondwetsherziening. Dat gebeurde in enkele academische discussies waartoe n.b. door de partij zelf was opgeroepen

PRAXIS, waarvan DJ een medewerker is, viel het proces tegen de hoogleraar fel aan. Het blad noemde de beschuldiging "absurd" en "vals" en vestigde er de aandacht op dat DJ zijn opmerkingen had

gemaakt in een situatie die werd bepaald door herhaalde uitspraken van de politieke leiders dat het niet nodig was gerechtelijke maatregelen te nemen tegen personen alleen omdat die een de partij onwettig standpunt innamen. Direkt na het verschijnen werd het blad in beslag genomen. Dit verbod bewijst duidelijker dan welke andere gebeurtenis dat er in Joegoslavië krachten aan het werk zijn die meer willen dan alleen "nationalistische afwijkingen" bestrijden. PRAXIS immers kan wel als laatste worden verweten dat het positief tegenover nationalistische tendenzen zou staan. Het tegendeel is het geval. Het blad lag voortdurend in de clinch met de vorig jaar "wegens het bevorderen van het nationalisme" tot aftreden gedwongen Kroatische leiders.

Officieel hette het dat het blad verboden werd omdat het de veroordeling van DJ aanviel. Maar men mag aannemen dat de eigenlijke reden van het verbod dieper lag. PRAXIS bevatte nl. een uiterst scherpe kritiek op de huidige gang van zaken in Joegoslavië waarbij met name de conservatieven het moesten ontgelden en zelfs de praktijk van het leiderschap door één man zoals dat door president en partijleider TITO wordt uitgeoefend. De algemene teneur van de PRAXIS-analyse was ongeveer: de geest van de politieke leiders is precies even vol van stalinistische neigingen en eigenschappen als hun mond van anti-stalinistische uitspraken; en hier ligt de oorzaak van de malaise waarin het land verkeert.

Dat het verschillende politieke leiders inderdaad niet alleen gaat om strijd tegen het nationalisme dat steeds als de bron van alle interne moeilijkheden wordt genoemd, maakte de Servische minister van Binnenlandse Zaken kortgeleden duidelijk toen hij een aanval deed op allerlei z.i. negatieve krachten. Hij viel daarbij natuurlijk uit tegen het obligate nationalisme maar tevens noemde hij "nieuw links" en hekkelde de representanten hiervan als tegenstanders van de arbeidende klasse en als "helpers" van "buitenlandse inlichtingendiensten". Ook deze aanval sloeg duidelijk op PRAXIS want dit blad dat zich even fel keert tegen neo-stalinistische als bourgeoisverschijnselen, wordt vaak als "nieuw links" bestempeld.

Intussen spraken de Servische partijvoorzitter NI en het lid van het CC van de Kroatische partij SU zich geheel anders uit. Tijdens een ideologische conferentie eind juni, noemde SUVAR "nieuw links" een positieve factor. Ook andere gematigde stemmen laten zich

horen. Toch krijgt men de indruk dat de meer gematigde, c.q. progressieve politici in het defensief zijn gedrongen. Opvallend in dit verband is ook dat er de laatste tijd minder gewaarschuwd wordt tegen de gevaren van het neo-stalinisme dan voorheen. Zei DO, secretaris van het Executief Bureau van de Joegoslavische Liga in januari nog: "Wij beschouwen niet alleen nationalisme als contra-revolutionair, neo-stalinisme is dat evengoed", toen half juli het partij-presidium bijeenkwam om de situatie te bespreken was er geen enkele deelnemer die onder de gevaren die het land bedreigden het stalinisme met name noemde. En dit gebeurde op hetzelfde moment waarop PRAXIS dat om zo te zeggen bol stond van de kritiek op dit isme en de protagonisten ervan, juist werd verboden.

Het is overigens de vraag of het naar voren komen van de conservatieve groepen het gevolg is van een van tevoren beraamde manoeuvre waarbij de ontwikkeling die in 1971 in Kroatië plaatsvond als voorwendsel diende om in aktie te komen. Degenen die dit suggereren beperken zich tot inderdaad slechts suggestieve opmerkingen en voeren geen bewijzen aan. Het meest waarschijnlijke is dat de situatie die na de moeilijkheden vorig jaar is ontstaan, de conservatieve hard-liners automatisch in de kaart speelt.

Verhouding tot Sowjetblok

Een belangrijke vraag is of de huidige binnenlandse trend Joegoslavië nu ook meer in de richting van het Sowjetblok brengt. Opvallend genoeg wordt dit in het verboden nummer van PRAXIS inderdaad aangenoemen. De leiders van het blad zijn er kennelijk van overtuigd dat ook de nu tegen PRAXIS ondernomen aktie een bondgenootschappelijke gelegenheid is tussen de conservatieven en Moskou. De lezers worden eraan herinnerd dat het blad al jarenlang vanuit het buitenland (d.w.z. vanuit het Oostblok) wordt aangevallen. De Sowjettheoretici krijgen er daarbij heftig van langs. Ze worden mensen genoemd die sinds STALIN gen nieuwe ideeën hebben ontwikkeld, de behoeders van een versteend dogma, de verdedigers van het officiële standpunt en de spreekbuizen van de autoriteiten. De implicatie hiervan is dat ook in Joegoslavië allerlei grote en kleine autoriteiten de schrijvers en theoretici het liefst in een dergelijke rol zouden zien en dat zij dus een gemeenschappelijk belang met de Sowjetbestrijders van PRAXIS hebben. Toch

is het standpunt van PRAXIS dat de huidige gang van zaken in Joegoslavië de Sowjet-Unie in de kaart speelt waarschijnlijk meer polemisch dan objectief gerechtvaardigd, begrijpelijk vanuit het standpunt van een voor z'n bestaan vechtend blad. Dit standpunt berust op de gedachte dat neo-stalinistische en conservatieve groepen zonder meer gelijk zijn te stellen aan pro-Moskou elementen. En die gedachte is bepaald niet juist. Roemenië is er op het ogenblik het meest sprekende voorbeeld van dat een hard-conservatieve leer en praktijk allerminst met aanhankelijkheid aan Moskou gepaard behoeven te gaan.

Dat de pro-Sowjet krachten in Joegoslavië in opmars zouden zijn blijkt evenmin uit de manier waarop de verhouding tussen Moskou en Belgrado zich ontwikkelt. Ongetwijfeld is die verhouding beter en zijn de onderlinge kontakten frequenter dan in de periode kort na de inval in Tsjechoslowakije in 1968. Het bezoek van BREZJNEV aan Belgrado de vorige herfst was een belangrijk moment in deze verbetering, die werd voortgezet in juni van dit jaar met het tegenbezoek van TITO aan Moskou. Maar, tenzij men het feit dat deze bezoeken ongeveer in dezelfde periode plaatsvonden waarin zich de verslechtering van de binnenlandse toestand voordeed als bewijs voor de samenhang tussen een en ander wil zien, valt voor een dergelijke samenhang geen evidentie aan te voeren. Het is op dit ogenblik zelfs nog de vraag of de toenadering meer is dan een oppervlakkige. TITO mag in Moskou dan al gefêteerd zijn en zijn teruggekomen met de ster van LENIN op de borst en de Bojarensabel opzij, het ging uiteindelijk om de inhoud van het diplomatenkoffertje. En men kan niet beweren dat uit elk vak daarvan een Joegoslavische concessie aan Moskou pilde.

Het gemeenschappelijk communiqué onderschreef nog weer eens de vroegere gemeenschappelijke verklaringen van Belgrado en Moskou van 1955, 1956 en 1971, waarin Joegoslavië een garantie tegen inmenging ziet. Verder werd in het communiqué gesteld dat de internationale relaties worden ontwikkeld op basis van vreedzame coëxistentie tussen de staten "ongeacht hun sociale systeem". Die formulering is belangwekkend omdat zij afwijkt van de in Moskou gebruikelijke versie waarin wordt gesproken over vreedzame coëxistentie tussen landen "met een verschillend sociaal systeem". Dit laatste duidt aan dat vreedzame coëxistentie alleen kan bestaan tussen de staten van het "socialistische" kamp enerzijds en die van het kapitalistische ander-

zijds, terwijl de verhoudingen tussen de "socialistische" landen onderling worden bepaald door het socialistisch internationalisme. Dat nu de variatie "ongeacht het sociale systeem" werd gebruikt, is niet van belang ontbloot omdat, als het sociale systeem er niet toe doet, de vreedzame coëxistentie ook kan gelden voor "socialistische" landen onderling, i.c. tussen Joegoslavië en de Sowjet-Unie. In een dergelijke opvatting - die inderdaad door Belgrado gehuldigd wordt - wordt het socialistische internationalisme, waarvan de in Joegoslavië zo gevreesde BREZJNEW-doctrine de praktische toepassing is, naar de achtergrond gedrongen. Dit spreekt temeer als men de TITO-BREZJNEW verklaring van vorig jaar bekijkt. Daarin werd weliswaar dezelfde formulering voor de vreedzame coëxistentie gebruikt als nu maar pal daarnaast werd nog over een gezamenlijke Sowjet-Joegoslavische loyaliteit aan het socialistische internationalisme gesproken. In het jongste document nu wordt dit begrip in het geheel niet meer genoemd.

Al met al duidt dit er niet op dat Joegoslavië zich in toenemende mate in de richting van de Sowjet-Unie beweegt. Daarbij komt nog dat het communiqué tamelijk vaag was over de economische relaties tussen beide landen. En dat is toch een belangrijk punt want als de Sowjets tegenover de Joegoslaven hun image, dat in 1968 zo zwaar werd beschadigd, willen verbeteren dan zouden zij dat vooral op economisch gebied kunnen doen. TITO's land kan nl. nogal wat hulp gebruiken. Zoals echter al opgemerkt, Moskou heeft zich allerminst aan zeer concrete toezeggingen gebonden.

Indicatief voor het feit dat de Sowjet-Joegoslavische vriendschap zich niet erg stormachtig ontwikkelt, zijn nog enkele andere berichten, overigens uit de sfeer der niet bevestigde mededelingen. Zoals men zich herinnert, bewerkte BREZJNEW vorig jaar tijdens zijn bezoek dat de LIGA (de Joegoslavische CP) en de CPSU op alle niveaus aan de onderlinge kontakten zouden gaan werken om zodoende tot overleg, gezamenlijke studie e.d. te komen. Vooral eind vorig jaar, begin van dit jaar zag men de frequentie van de wederzijdse bezoeken flink omhoog gaan. Genoemde berichten nu zeggen dat het met het eigenlijke contact maar moeizaam gaat omdat men ideologisch zover uiteen loopt dat van een serieuze samenspraak weinig terecht komt. Ook tijdens TITO's bezoek aan Moskou zou weer naar voren gekomen zijn hoe groot de verschillen zijn.

Tenslotte is er nog de deelname van de Joegoslavische minister-president BIJEDIC aan de recente Comecon-topconferentie. Een gebeurtenis die sterk de aandacht trok omdat Joegoslavië nog nooit eerder op het niveau van eerste minister had deelgenomen aan de besprekingen van deze Oosteuropese economische organisatie. Naar aanleiding hiervan schreef het Joegoslavische weekblad Komunist dat de Joegoslavische delegatie een document had getekend waardoor het land nauwer wordt betrokken bij de lange termijnplannen van de Comecon.

Maar ook deze gebeurtenis kan men alleen als een nieuwe stap van Belgrado in het Oostblok zien als men niet tegelijkertijd naar de andere kant van de medaille kijkt. Die is, dat Joegoslavië op hetzelfde moment streeft naar een nauwere verhouding met de EEG. De Joegoslavische non-alignmentpolitiek impliceert het ontwikkelen van de samenwerking met beide zijden. BIJEDIC's deelname aan de Comecontop doet de schaal vooralsnog niet naar het Oostblok doorslaan. Evenmin als op grond van de huidige interne ontwikkeling daartoe zonder meer nog gekonkludeerd mag worden. Om met die interne ontwikkeling te besluiten, hoe groot het verschil tussen Joegoslavië en de Sowjet-Unie met de rest van het Oostblok qua neutraliteit nog altijd is, toont hun houding tegenover de belangrijke kwestie die in het kader van de toekomstige Europese veiligheidsconferentie door de Westelijke landen naar voren is gebracht: de vrije uitwisseling van personen en ideeën. Terwijl de Sowjet-Unie en haar partners daarop volkomen negatief reageren, heeft Joegoslavië niet getoond daartegen bezwaren te hebben. Naar verluidt hebben de Joegoslavische leiders zich recent nog op het standpunt gesteld dat de barrières tussen de landen, volken, bewegingen, partijen en burgers van Europa moeten worden geslecht. En dat is een duidelijk positieve stellingname tegenover die omstreden vrije uitwisseling.